

Iranian National
Commission for
UNESCO

UNESCOTehran
Cluster Office

Ministry of Education

کارگاه آموزشی ملی مفاهیم و نظامهای جدید در

زمینه یادگیری مادام العمر

۲۶-۲۳ بهمن ماه ۱۳۹۱، تهران

گزارش نهایی

مرداد ماه ۱۳۹۲

فهرست مطالب

خلاصه اجرایی.....	۳
۱- مقدمه.....	۵
۲- درباره کارگاه.....	۶
۳- داده های کلیدی و واکنش ها بر روی موضوعات نه گانه.....	۷
موضوع ۱: مفهوم یادگیری مادام العمر ^۱	۸
موضوع ۲: تحلیل مطالبات اجتماعی- اقتصادی، سیاسی و فرهنگی برای منابع انسانی با کیفیت	
و شهروندان فعال در ایران.....	۱۰
موضوع ۳: ایجاد مولفه های زیر بنایی نظام یادگیری مادام العمر و نحوه درهم آمیختن آنها.....	۱۲
موضوع ۴: یادگیری فراگیر از آموزش پایه تا آموزش عالی.....	۱۵
موضوع ۵: احیای یادگیری در محله ها و خانواده ها.....	۱۷
موضوع ۶: یادگیری موثر در محیط کار و برای محیط کار.....	۱۹
موضوع ۷: استفاده گسترده از فن آوریهای مدرن یادگیری.....	۲۰
موضوع ۸: به رسمیت شناختن بروندهای همه اشکال یادگیری.....	۲۱
موضوع ۹: شرایط بنیادین برای تقویت یک نظام یادگیری مادام العمر یکپارچه.....	۲۲
۴- پیشنهاداتی برای ترویج یادگیری مادام العمر برای همه در ایران.....	۲۳
۵- ارزیابی.....	۲۶
۶- راهبرد پیگیری.....	۲۷
۷- اظهارات پایانی.....	۲۸
پیوست ۱: دستور کار.....	۳۰
پیوست ۲: فهرست اسامی شرکت کنندگان.....	۳۶
پیوست ۳: اعضای کمیته های برگزاری و علمی و متخصصان خارجی.....	۳۹
پیوست ۴: تصاویر.....	۴۱

خلاصه اجرایی

به منظور پیشبرد توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار، ایران به اتخاذ نوآوری های بیشتری در حوزه آموزش، تولید منابع انسانی با کیفیت و شهروندانی فعال نیاز دارد؛ شهروندانی که دارای مهارت های مناسب زندگی، ظرفیت های اجتماعی و کارآفرینی، قابلیت اشتغال و خلاقیت باشند.

در مواجهه با این پیش زمینه، وزارت آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران، کمیسیون ملی یونسکو- ایران و دفتر منطقه ای یونسکو در تهران از موسسه یادگیری مادام العمر یونسکو درخواست کردند تا حمایت فنی لازم را برای ترتیب دادن کارگاه آموزشی ملی مفاهیم و نظام های نوین یادگیری مادام العمر در تهران از تاریخ ۲۶-۲۳ بهمن ۱۳۹۱ انجام دهد.

هدف کلی کارگاه، تقویت ظرفیت سیاستگذاران پیشرو و پژوهشگران متأثر از این سیاستها در سطح ملی در جهت تدوین و اجرای سیاستها و راهبردهای نوینی است که به تقویت نظام یادگیری مادام العمر کمک نمایند و "یادگیری مادام العمر برای همه" را تحقق عینی بخشند. چهل و چهار سیاست گذار و کارشناس ملی در حوزه های آموزش، علوم، تحقیقات و فناوری، بهداشت، کار و سایر حوزه های مرتبط با مسئولیتهایی که مستقیماً در توسعه آموزش و منابع انسانی دخیل هستند، در کارگاه شرکت کردند.

کارگاه به روشی مشارکتی و تعاملی و با ترکیبی از سخنرانی های تخصصی^۲، کارگروهی و بحث هایی درباره مجموعه ای از موضوعات مرتبط با مفهوم یادگیری مادام العمر به شرح زیر سازمان دهی شد:

- تحلیل مطالبات اجتماعی- اقتصادی، سیاسی و فرهنگی برای منابع انسانی با کیفیت و شهروندان فعال در ایران؛

- ایجاد مولفه های زیربنایی نظام یادگیری مادام العمر و نحوه ادغام آنها؛
- یادگیری فراگیر از آموزش پایه تا آموزش عالی؛
- احیای یادگیری در اجتماعات و خانواده ها؛
- یادگیری موثر برای محیط کار و در محیط کار؛
- استفاده گسترده از فن آوریهای مدرن یادگیری؛
- به رسمیت شناختن بروندهای همه اشکال یادگیری؛ و
- شرایط بنیادین برای تقویت یک نظام یادگیری مادام العمر یکپارچه.

با کمک توصیه های کلیدی از طرف شرکت کنندگان و متخصصان و از طریق بحث های آزاد در کارگاه منجمله "اشارات پایانی" اعضای کمیته علمی، می توان توصیه هایی را به شرح زیر به مقامات ایرانی برای توسعه چارچوب کشوری سیاست یادگیری مادام العمر ارائه کرد :

- آگاه سازی در مورد اهمیت ایجاد یک نظام یادگیری مادام العمر در ایران؛

---

^۲ Presentations

- ارتقای آگاهی در باره مطالبات اجتماعی و اقتصادی در راستای قابلیت های کلیدی مورد نیاز؛
- بازتعریف هدف آموزش و یادگیری، روشهای یادگیری/ تدریس و برنامه های درسی؛
- افزایش برابری، کیفیت و اهمیت آموزش و یادگیری؛
- تقویت هماهنگی میان ذینفعان مختلف؛
- تمرکززدایی در تصمیم گیری و تشویق بیشتر ابتکارات محلی؛
- توسعه ظرفیتهای سیاست گذاران و کارشناسان؛ و
- تسهیل پژوهش تحلیلی مبتنی بر شواهد عملی برای شکل دهی سیاستها.

در پایان کارگاه، نمایندگان از برگزارکنندگان، متخصصان و شرکت کنندگان بر سر یک راهبرد پیگیری به توافق رسیدند.

۱. مقدمه

پیشینه موضوع

یادگیری مادام العمر اولویتی در یونسکو است که توسط کشورهای عضو از جمله جمهوری اسلامی ایران، برای ترویج حق آموزش هر فرد تعیین شده است. تعهد کشورهای عضو یونسکو به یادگیری مادام العمر در دو گزارش برجسته نشان داده می شود: (۱) یادگیری چگونه بودن: دنیای آموزش امروز و فردا، گزارش کمیسیون بین المللی توسعه آموزش (موسوم به گزارش فائور، ۱۹۷۲)^۳؛ و (۲) یادگیری: گنج درون، گزارش کمیسیون بین المللی آموزش برای قرن بیست و یکم (موسوم به گزارش دلور، ۱۹۹۶)^۴. این گزارشها به شکل دهی سیاست و تجربه یادگیری مادام العمر و ایجاد جوامع یادگیرنده در کشورهای عضو یونسکو کمک کرده اند. یادگیری مادام العمر یادگیری رسمی، غیررسمی^۵ و آزاد^۶ را در بر می گیرد؛ ادغام یادگیری و زندگی کردن را مورد تاکید قرار می دهد و در همه ابعاد زندگی - خانواده، اجتماع، تحصیل، کار و فراغت - و تمامی مراحل زندگی هر فرد، مصداق دارد.

یادگیری مادام العمر در جمهوری اسلامی ایران

جمهوری اسلامی ایران پیشرفتهای قابل ملاحظه ای در نرخ ثبت نام در همه سطوح آموزش، در سراسر کشور داشته است. نظام آموزش به شکل قابل ملاحظه ای به تشکیل منابع انسانی و پرورش شهروندانی کمک کرده است که توانایی ایفای نقشی کامل در توسعه اجتماعی و رشد اقتصادی کشور را دارند. ایران به عنوان کشوری در حال توسعه و به منظور ترویج توسعه پایدار در هر دو بخش اقتصادی و اجتماعی، لازم است نوآوری بیشتری را در آموزش دنبال کند تا منابع انسانی با کیفیت بالا و شهروندانی فعال پرورش دهد که دارای مهارتهای مناسب زندگی، ظرفیتهای اجتماعی و کارآفرینی، اشتغال پذیری و خلاقیت باشند. بنابراین، ادامه مطالعه و اتخاذ راههایی برای بهبود کیفیت آموزش و یادگیری فراگیر و مجهز ساختن کودکان، جوانان و بزرگسالان به مهارتهای لازم برای سازگاری با جامعه ای به سرعت در حال تغییر، حیاتی است. یادگیری مادام العمر برای همه، به عنوان مفهومی برجسته و اصلی راهبر، نقشی مهم برای توسعه و اصلاح آموزش ایفا می کند.

در پاسخ به چالشهای توسعه و اصلاح آموزش، وزارت آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران، کمیسیون ملی یونسکو در ایران و دفتر منطقه ای یونسکو در تهران از موسسه یادگیری مادام العمر یونسکو درخواست کردند تا حمایت فنی لازم را برای ترتیب دادن کارگاه آموزشی ملی مفاهیم و نظامهای نوین یادگیری مادام العمر انجام دهد.

^۳ Learning to be: The world of education today and tomorrow, (known as Faure report, 1972)

^۴ Learning: The treasure within, the report of the International Commission on Education for the 21 Century (The Delors Report 1996)

^۵ Non formal

^۶ Informal

۲. درباره کارگاه

اهداف کارگاه

هدف کلی کارگاه، تقویت ظرفیت سیاست گذاران ملی پیشرو و پژوهشگرانی است که سیاستها و راهبردهایی را تدوین و اجرا کنند تا "یادگیری مادام العمر برای همه" به واقعیت بپیوندد.

اهداف ویژه کارگاه عبارت بودند از:

- ارائه "شناخت مفهومی" صحیح از یادگیری مادام العمر و مطرح ساختن "یادگیری مادام العمر برای همه" در جمهوری اسلامی ایران؛
- بحث و گفتگو درباره تجربیات بین المللی و نمونه های موفق و پرورش ایده های نوین در جهت تدوین و اجرای سند راهبردی ملی جامع در رابطه با یادگیری مادام العمر؛
- تشکیل گروهی از سیاست گذاران و پژوهشگران برای ترویج یادگیری مادام العمر برای همه.

به منظور نیل به این اهداف و بر اساس توصیه کمیته علمی، برنامه کارگاه عمدتاً عمل گرا بود. جزئیات برنامه کارگاه در پیوست ۱ آمده است.

شرکت کنندگان

چهل و چهار شرکت کننده (شامل ۱۳ زن و ۳۱ مرد) به شرح زیر، در کارگاه شرکت کردند:

- سیاست گذاران ملی در حوزه های آموزش، علوم، تحقیقات و فناوری، بهداشت، کار و سایر حوزه هایی که مسئولیتهای مستقیم در حوزه توسعه آموزش و منابع انسانی بر عهده دارند؛
- مرکز امور زنان و خانواده دفتر ریاست جمهوری؛
- پژوهشگران ارشد حوزه سیاست آموزشی؛
- کارشناسان سازمانهای غیردولتی مانند انجمنهای علمی ایران؛ و
- خبرنگارانی از شبکه آموزش و سایر بخشهای مرتبط رسانه ای منجمله رسانه های مربوط به آموزش.

شرکت کنندگان به وسیله مدیران نهادهای ذیربط معرفی شدند. برای اطلاع از فهرست شرکت کنندگان به پیوست ۲ رجوع کنید.

روش شناسی

کارگاه به روش مشارکتی و تعاملی و با ترکیبی از سخنرانی های تخصصی^۷، کار گروهی و بحث و گفتگو ترتیب داده شد. در سخنرانی های تخصصی، برخی نمونه ها از بهترین شیوه ها و رویکردهای مبتکرانه معرفی و به بحث گذاشته شدند. در کار گروهی و بحث و گفتگو، شرکت کنندگان در مورد موضوعات کلیدی که در سخنرانی ها مطرح شدند تامل کردند و ایده های جدیدی را برای تقویت یادگیری مادام العمر برای همه در ایران ارائه دادند. در جلسات کار گروهی، نمونه ای از تجارب موفق به شرکت کنندگان ارائه شد و مجموعه ای از پرسشها برای هدایت بحث در اختیارشان قرار گرفت.

متخصصان

به منظور معرفی جدیدترین تحولات در سیاستها و راهبردهای یادگیری مادام العمر در سطح ملی و در جامعه بین المللی، از کارشناسانی از ایران، موسسه یونسکو برای یادگیری مادام العمر^۸ و وزارت کودکان و آموزش کشور دانمارک برای ارائه اطلاعات و تسهیل بحث ها در کارگاه دعوت به عمل آمد. فهرست اسامی متخصصان در پیوست ۳ آمده است.

۳. داده های کلیدی و واکنشها بر روی موضوعات نه گانه

کارگاه توسط آقای دکتر علی اصغر یزدانی، قائم مقام وزیر آموزش و پرورش و ریاست مرکز امور بین الملل و مدارس خارج از کشور وزارت آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران، آقای دکتر محمد رضا سعیدآبادی، دبیر کل کمیسیون ملی یونسکو-ایران و خانم تاریا ویرتانتن رئیس دفتر منطقه ای یونسکو در تهران، آغاز شد. افراد فوق الذکر در سخنرانی های افتتاحیه، بر یادگیری مادام العمر برای همه که از اولویتهای یونسکو می باشد و توسط کشورهای عضو از جمله جمهوری اسلامی ایران برای ترویج حق آموزش هر فرد تعیین شده است، تاکید کردند. آنها همچنین به چالشهای توسعه، همچون چالشهای برخاسته از بازار اشتغال، شهرنشینی و مهاجرت و سهم بالای جوانان در جمعیت ایران و سایر چالشهای اجتماعی و اقتصادی که ایران با آنها روبروست، اشاره کردند. سخنرانان عنوان کردند که ادامه بررسی راه هایی برای بهبود کیفیت، فراگیری آموزش و یادگیری و همچنین مجهز ساختن کودکان، جوانان و بزرگسالان به مهارتهای لازم برای سازگاری با جامعه ای که به سرعت در حال تغییر می باشد، حیاتی است.

کارگاه موضوعات زیر را پوشش داد:

- موضوع ۱: مفهوم یادگیری مادام العمر؛

^۷ Presentations

^۸ UNESCO Institute for Lifelong Learning (UIL)

- موضوع ۲: تحلیل مطالبات اجتماعی-اقتصادی، سیاسی و فرهنگی برای منابع انسانی با کیفیت و شهروندان فعال در ایران؛
- موضوع ۳: ایجاد مولفه های زیر بنایی نظام یادگیری مادام العمر و نحوه ادغام آنها؛
- موضوع ۴: یادگیری فراگیر از آموزش پایه تا آموزش عالی؛
- موضوع ۵: احیای یادگیری در محله ها و خانواده ها؛
- موضوع ۶: یادگیری موثر در محیط کار و برای محیط کار؛
- موضوع ۷: استفاده گسترده از فن آوریهای یادگیری مدرن؛
- موضوع ۸: به رسمیت شناختن برون دادهای همه اشکال یادگیری؛ و
- موضوع ۹: شرایط بنیادین برای تقویت یک نظام یادگیری مادام العمر یکپارچه.

بخش های زیر خلاصه ای از داده های متخصصان و بحثهای میان شرکت کنندگان در هر موضوع را ارائه می دهند.

موضوع ۱: مفهوم یادگیری مادام العمر

داده ها در مورد این موضوع از طرف متخصصان، جین یانگ (موسسه یادگیری مادام العمر یونسکو)^۹، یورن اسکووسگارد (دانمارک)^{۱۰} و مهدی نوید (ایران)، ارائه شد و بررسی تطبیقی از تحولات مرتبط با مفهوم یادگیری مادام العمر و اهمیت سیاستهای یادگیری مادام العمر به بحث گذاشته شد. برای انسان، زندگی کردن و یادگرفتن حقیقتاً مترادف اند؛ یادگیری بخشی جدایی ناپذیری از زندگی است. مفهوم یادگیری مادام العمر جدید نیست و این ایده در فرهنگها، جوامع و ادیان بسیاری وجود داشته است. آموزش مادام العمر شامل موارد زیر می گردد:

- آموزش رسمی: "نظام آموزشی" بسیار سازمان یافته، مبتنی بر نمره دهی در طول زمان و سلسله مراتبی که از پرورش اوان کودکی و مدرسه ابتدایی تا مقاطع بالای دانشگاه را در بر می گیرد؛
- آموزش غیررسمی: هرگونه فعالیت آموزشی نظام مند و سازمان یافته که در خارج از نظام رسمی برای ارائه انواع منتخبی از یادگیری به زیرگروه هایی خاص در جمعیت، بزرگسالان و کودکان، صورت می گیرد؛
- آموزش آزاد: فرایند مادام العمری که از طریق آن هر فردی دانش، مهارتها، دیدگاه ها و بینشی را از تجربیات روزمره و قرار گرفتن در معرض محیط به دست آورده و جمع آوری می کند.

از دهه ۱۹۹۰، تغییرجهتی در بحثهای مرتبط با ادبیات و سیاستها، از "آموزش مادام العمر" به "یادگیری مادام العمر"، در جامعه بین المللی صورت گرفته است.

^۹ Jin Yang (UIL)

^{۱۰} Jorn Skovsgaard (Denmark)

داده ها و اطلاعات داده شده توسط متخصصان، اهمیت یادگیری برای همه را به روشنی مطرح ساخته و شامل نکات کلیدی زیر می گردند:

- (۱) ما در دنیایی به سرعت در حال تغییر و با پیچیدگی های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی زندگی می کنیم که نیازمند سازگاری از طریق کسب سریع دیدگاه ها، مهارت ها و دانش جدید است. یک فرد قادر به رویارویی با چالش های زندگی نخواهد بود، مگر اینکه یادگیرنده مستمر باشد و جامعه هم جز در صورتی که جامعه ای یادگیرنده باشد، پایدار نخواهد بود.
- (۲) ایجاد اقتصاد دانش محور نیازمند اقداماتی اساسی برای بالابردن سطح مهارت ها و دانش نیروی کار است.
- (۳) یادگیری مادام العمر برای همه به انسجام اجتماعی برمی گردد. مهارت های پایه همچون سوادآموزی، به توانمندسازی و مشارکت شهروندی کمک می کنند.
- (۴) یادگیری برای بهبود کیفیت زندگی، حیاتی است.
- (۵) یادگیری مادام العمر به توسعه پایدار کمک می کند.

یکی از موضوعات مهم مربوط به اجرای یادگیری مادام العمر، چگونگی انعکاس میراث اجتماعی- فرهنگی جامعه، محرک های سیاسی، اقتصادی و عوامل جمعیت شناختی است. در جمهوری اسلامی ایران، پیشینه فرهنگی غنی از یادگیری مادام العمر و علاقه به یادگیری مادام العمر وجود دارد. همچنین یادگیری مادام العمر مسئله ای بسیار مهم در اسلام تلقی می شود. گفته معروف پیامبر اسلام "ز گهواره تا گور دانش بجوی"، به معنی یادگیری مداوم در طول زندگی و تحت هر شرایطی است.

برای عملی کردن مفهوم یادگیری مادام العمر، قانون اساسی ایران تصریح می کند که دسترسی به آموزش در تمام سطوح، حق مسلم همه افراد جامعه در سطح ملی است. به طور خاص، سهم ثبت نام در ایران پیشرفتهای چشمگیری در همه سطوح آموزش در سراسر کشور داشته است و توازن جنسیتی نیز از مراقبت از اوان کودکی و آموزش گرفته تا آموزش عالی لحاظ شده است. نظام آموزشی کمک بسیاری به پرورش منابع انسانی و شهروندانی با توانایی ایفای نقش تمام و کمال در توسعه اجتماعی و رشد اقتصادی کشور کرده است. در عین حال، دولت ایران در حال تلاش برای مواجهه با چالش های توسعه ای است که کشور با آنها روبرو است. این چالش ها شامل چالش های برخاسته از بازار اشتغال، شهرنشینی، مهاجرت و سهم بالای جوانان در جمعیت ایران و سایر چالش های اجتماعی و اقتصادی است. برای اطمینان از در دسترس بودن فضاهای متنوع یادگیری، مراکز پژوهشی، فرهنگسراها، کتابخانه های عمومی، نمایشگاه ها و موزه های مخصوص علم و فن آوری، مراکز کارآفرینی، استادیوم ها و سایر مراکز مشابه به ارائه فرصت های یادگیری غیررسمی و آزاد ترغیب می شوند. در اصلاح برنامه درسی کشوری، به رویکردی یکپارچه توجه شده است و بر مفاهیم، مهارت ها، و ایده های پایه، تقویت کنجکاوی دانش آموزان و فراهم کردن انگیزه های لازم و مناسب برای خود فراگیری مادام العمر و خود بهسازی تاکید شده است.

برداشتن گامهای کلیدی زیر در راستای ایجاد نظام یادگیری مادام العمر در ایران، توسط سخنران مرجع ایرانی عنوان گردید:

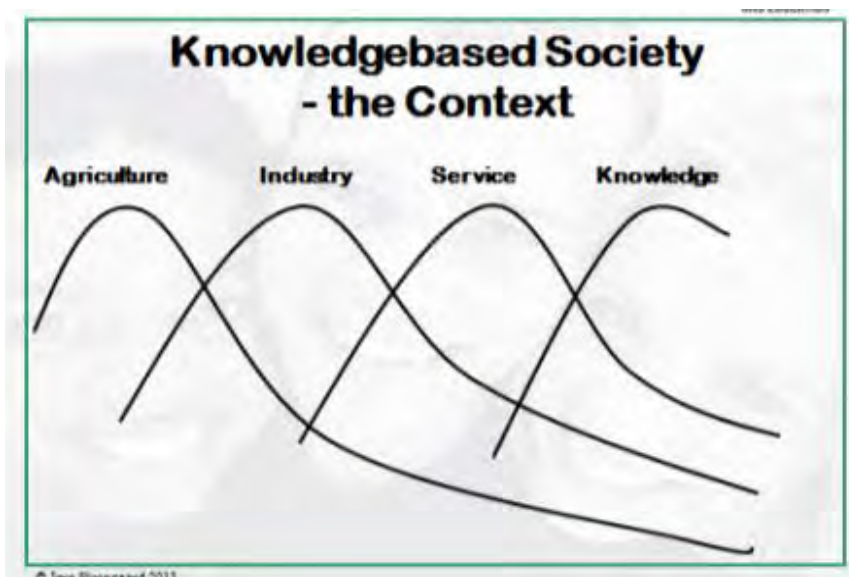
- نهادینه ساختن مفهوم یادگیری مادام العمر در نظام آموزش؛
- ترویج برابری، عدالت و تناسب میان آموزش و یادگیری؛
- توجه برابر به همه اشکال آموزش و یادگیری (رسمی، غیر رسمی و آزاد)؛
- اطمینان از تخصیص برابر منابع به همه زیرگروه های نظام یادگیری و آموزش؛
- مشارکت سازمان های غیردولتی در روند تصمیم گیری.

موضوع ۲: تحلیل مطالبات اجتماعی-اقتصادی، سیاسی و فرهنگی برای منابع انسانی با کیفیت و شهروندان فعال در ایران

هر کشوری نیازمند منابع انسانی با کیفیت و شهروندان فعالی است که می توانند به محیط کلان، منجمله عوامل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فنی، قانونی، زیست محیطی، اخلاقی و جمعیت شناختی پاسخ دهند. نمونه اولیه الگوی توسعه (نمودار ۱) تفسیر چارچوب ملی راهبردهای یادگیری مادام العمری را نشان می دهد که کشورهای بسیاری از الگوی مشابه - از اقتصادهای کشاورزی به اقتصادهای خدماتی و صنعتی و از آنجا به سوی اقتصاد دانش محور- تبعیت کرده اند. این نمونه اولیه نشان می دهد که هرچند که این الگو کلی است اما از یک کشور به کشور دیگر، خود را به شکلی متفاوت نشان می دهد. این تفاوت برای راهبردهایی که می توانند با موفقیت اجرا شوند، حیاتی هستند. در اقتصاد و جامعه دانش محور، توجیه یادگیری مادام العمر شامل تقویت اشتغال پذیری (سرمایه انسانی)، شهروندی فعال (انسجام اجتماعی) و رضایت فردی (تنوع فرهنگی) است.

قابلیتهای کلیدی مورد نیاز عبارتند از: عمل کردن به صورت خودمختار (اجرای طرح ها و برنامه ها، دفاع از حقوق، محدودیتها و نیازها)؛ استفاده از ابزار (زبان، نمادها، متن، دانش، اطلاعات، فن آوری) و تعامل در گروه های ناهمگون (همکاری و حل مناقشات).

نمودار ۱: الگوی توسعه اقتصاد و جامعه

داده های ارائه شده توسط متخصصان ایرانی نشان داد که مفهوم یادگیری مادام العمر در این کشور بسیار ارج نهاده می شود و توسعه اقتصادی- اجتماعی فعلی کشور، تقاضای چشمگیری برای منابع انسانی با کیفیت و شهروندانی فعال ایجاد می کند. جدول ۱ خلاصه ای از تقاضاها برای مهارت‌های کلیدی در ایران را ارائه می دهد.

جدول ۱: تقاضاها برای مهارت‌های کلیدی در ایران به شکل خلاصه

نوع مهارت	شرح مهارت‌های مورد تقاضا
مهارت‌های سیاسی	درک و تفسیر سیاسی، حمایت از منافع ملی و اتحاد ملی، مقاومت و دفاع ملی
مهارت‌های اجتماعی	پیروی از قانون، پاسخ گویی، سعه صبر، درک اجتماعی، مشارکت اجتماعی، اجماع و اتفاق نظر، حفظ ارزشهای اجتماعی، مهارت‌های ارتباطی
مهارت‌های فرهنگی	درک فرهنگی، حفظ و توسعه میراث فرهنگی، کثرت گرایی فرهنگی، هویت ملی، استعداد هنری و زیبایی شناسی
مهارت‌های معنوی (دین و اخلاق)	ایمان و اعتقادات مذهبی، توان اخلاقی، عزت نفس و کرامت فردی، سازگاری عاطفی
مهارت‌های علمی	تفکر منطقی و علمی، دانش پایه، کنجکاوی و پرسشگری، تفکر انتقادی، خلاقیت، دور اندیشی و برنامه ریزی، درک زبان و ادبیات
آموزش میان فرهنگی (جهانی)	درک دیگر فرهنگها، تعامل میان فرهنگی، همبستگی اسلامی، درک بین المللی و صلح آمیز

مهارت‌های اقتصادی	درک اقتصادی، دانش کسب و کار، کارآفرینی، تولید، حفظ و توسعه ثروت ملی، انضباط مالی
مهارت‌های فن آوری	دانش فنی، مهارت‌های فنی و تفکر فنی
مهارت‌های بهداشتی	بهداشت جسمی، فردی و اجتماعی، تربیت بدنی
آگاهی‌های زیست محیطی	اکوسیستم‌های شهری، بومگاه‌ها و حیات وحش طبیعی، منابع طبیعی

در جریان کار گروهی در مورد این موضوع، شرکت کنندگان چهار دسته از ارزشهای اساسی و قابلیت‌های کلیدی را که شهروندان ایرانی قرن بیستم باید دارا باشند، به شرح زیر شناسایی کردند:

- ایمان به خدا، احترام به قوانین، پیروی از اخلاق، حس مسئولیت، پذیرش هنجارهای اجتماعی، انضباط، عدالت، دوستی، ارج نهادن فرهنگ ملی، بشر دوستی، وطن پرستی و مسئولیت پذیری؛
- درک علمی، ذهن پرسشگر، هوش، تفکر خلاق، روحیه کارآفرینی، جستجوگری حقیقت؛
- شادی، خودآگاهی و عزت نفس، خوشبینی، شجاعت، صداقت و از خودگذشتگی؛
- حفاظت از محیط زیست.

موضوع ۳: ایجاد مولفه‌های زیر بنایی نظام یادگیری مادام‌العمر و نحوه ادغام آنها

گنجاندن مفهوم یادگیری مادام‌العمر در چارچوب سیاستگذاری، کاری دشوار است. داده‌های مربوط به این موضوع، برهشت نکته زیر تاکید دارند:

۱) لازم است سیاستهای ایجاد یک نظام یادگیری مادام‌العمر، از طریق یک اجماع گسترده اجتماعی، ابزارهای قانونگذاری و سازوکارهای هماهنگی برای تسهیل همکاری میان ذینفعان مختلف، مورد حمایت واقع شوند؛

۲) ایجاد یک نظام یادگیری مادام‌العمر، نیازمند سرمایه‌گذاری مالی بیشتر در آموزش و یادگیری است؛

۳) فرصتهای متنوع یادگیری اعم از رسمی، غیررسمی و آزاد باید فراهم شده و به طور برابر در دسترس همگان قرار گیرند؛

۴) فرصتهای یادگیری رسمی ارائه شده توسط آموزش ابتدایی، متوسطه و عالی، "آموزش پایه" جامعه مدرن را شکل می‌دهند و باید دانش آموزان را برای انتقال به دوره‌ای که یادگیرنده‌های مادام‌العمر باشند، آماده کنند؛

۵) به منظور اطمینان از هم‌افزایی میان نظام‌های گوناگون یادگیری، چارچوب یا نظامی که صلاحیت‌های حرفه‌ای را براساس یادگیری نتیجه محور ارزیابی کند، لازم است؛

- ۶) رویکردهای یادگیری آزاد^{۱۱} و فن آوری اطلاعات را می توان با هزینه ای مناسب، برای ارائه فرصتهای یادگیری با کیفیت برای همه، به کار گرفت؛
- ۷) بنا کردن شهر، منطقه یا محله ای^{۱۲} یادگیرنده، می تواند رویکردی موثر جهت تبلور فلسفه یادگیری مادام العمر برای همه باشد؛
- ۸) سیاستهای موثر برای ساخت جامعه یادگیرنده باید از طریق شواهد پژوهش محور^{۱۳} شکل گیرند.

همچنین مثال هایی چند از چارچوب های سیاست یادگیری مادام العمر ملی در ترکیه، سنگاپور، جمهوری کره، چین، مالزی، تایلند و ویتنام ارائه شد. داده ها تنش میان نظام های مبتنی بر برنامه های درسی و نظام های مبتنی بر فنون خشک تعلیم، و نیاز به تغییر جهت نظام های آموزشی از رویکرد مهارت محوری محدود به قابلیت هایی را مورد تاکید قرار دادند که شامل مهارت، دانش و دیدگاه می گردند. در مجموع، شرکت کنندگان درمداخلاتی که در بحثها کردند، به شدت از یک چارچوب سیاست یادگیری مادام العمر ملی مبتنی بر شواهد عملی و عرفی دفاع کردند.

متخصص ایرانی کارگاه آموزشی، نظام یادگیری مادام العمر ایران و اجزای آن را تشریح کرد. همانطور که در جدول ۲ نشان داده شده است، سازمان های زیادی در تامین فرصتهای یادگیری مادام العمر مشارکت دارند.

جدول ۲: نظام فعلی یادگیری مادام العمر در ایران

سازمان	برنامه ها
شورای عالی انقلاب فرهنگی و مجلس	تصویب چندین سند مهم سیاست ملی
وزارت آموزش و پرورش	سازمان نهضت سواد آموزی کاربری فن آوری اطلاعات در آموزش: مدارس هوشمند یادگیری الکترونیک برای فضای کار مراکز تربیت معلم و دانشگاه های مسئول تربیت معلمان برنامه های مهارت آموزی برای خانواده و شهروندان
وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری، دانشگاه ها، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	رشته ها و مطالعات میان رشته ای اصلاح برنامه درسی آموزش عالی کارگاه های ظرفیت سازی برای اعضای دانشکده ها به منظور بهبود مهارتهای دانشگاهی آنها
آموزش عالی از راه دور (دانشگاه پیام نور)	آموزش آزاد و آنلاین ^{۱۴}

^{۱۱} Open learning

^{۱۲} Community

^{۱۳} Research-based evidence

^{۱۴} Open & On line

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	مراکز یادگیری مادام العمر داوطلبان سلامت
مدیریت منابع انسانی در کلیه وزارتخانه های دولت	آموزش ضمن خدمت (صنعت و کشاورزی، صنعت و خدمات، مهارتها، دانش و دیدگاه)
دانشگاه جامع علمی کاربردی	چهارچوب صلاحیتهای ملی حرفه ای
حوزه علمیه	آموزش دینی، اخلاقی و شهروندی فعالیت های آموزشی در مساجد و مراکز فرهنگی
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	آموزش هنر و فرهنگ
سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	آموزش گردشگری
کتابخانه ها	خواندن، نوشتن و سایر فعالیت های یادگیری کتابخانه های دیجیتال
سازمان آموزش فنی - حرفه ای	آموزش حرفه ای برای افراد بیکار بهبود مهارت های کارکنان تدوین استانداردهای ملی مهارتها آموزش حرفه ای برای زندانیان آموزش نظامی آموزش حرفه ای روستایی مراکز آموزشی کارآفرینی مسابقات ملی مهارت ارزیابی مهارت های کارآموزان
انجمن های علمی تخصصی و سازمان های غیر دولتی	فرصت های یادگیری غیررسمی / آزاد مانند فعالیت های مذهبی، خیریه
تلویزیون ملی	آموزش مهارت های زندگی پنج شبکه مختلف تلویزیونی ملی و بین المللی
شهرداری ها	ترویج فرهنگ و شهروندی از طریق آموزش سازمان دهی و توسعه فضاهای فرهنگی
موزه ها	فرصت های یادگیری غیر رسمی / آزاد فراهم شده توسط بیش از ۳۰۰ موزه

اما با وجود برنامه ها و فعالیتهای مختلف جاری در جهت فراهم آوردن فرصتهای یادگیری مادام العمر، نظام ملی یادگیری مادام العمر در ایران، فاصله زیادی با وضعیت رضایت بخش دارد. یکی از متخصصان ایرانی، بررسی تحلیلی از شرایط فعلی ابعاد مختلف نظام ملی یادگیری مادام العمر در ایران ارائه داد که در جدول ۳ به شرح زیر، آورده شده است.

جدول ۳: ارزیابی پیشرفت ایران در توسعه نظام یادگیری مادام العمر کشوری

وضعیت فعلی	ابعاد مختلف نظام یادگیری مادام العمر در ایران
مطلوب	وجود قوانین مناسب
ضعیف	ایجاد سازو کارهای هماهنگی میان همه شرکاء
مطلوب	سرمایه گذاری بیشتر در یادگیری
نیازمند بهبود قابل توجه	ایجاد فرصتهای یادگیری جامع و متنوع (رسمی، غیررسمی، آزاد)
قابل قبول	رشد مدارس دولتی و آموزش عالی، فنی و حرفه ای با تمرکز بر یادگیری مادام العمر
ضعیف	درک تغییرات در ساختار اقتصادی و مهارتهای لازم
ضعیف	هماهنگی میان سیاستهای مختلف یادگیری مادام العمر
قابل قبول	حمایت از به رسمیت شناختن، اعتبار بخشی و صحت سنجی یادگیری غیر رسمی و آزاد
قابل قبول	استفاده موثر از فن آوری اطلاعات و ارتباطات و یادگیری آزاد ^{۱۵}
قابل قبول	زیرساخت لازم برای تحقق نیازهای یادگیری مادام العمر گروه های سنی مختلف و شهروندانی با پیشینه های اجتماعی- فرهنگی، سیاسی و اقتصادی مختلف
ضعیف	تمرکز بر پژوهش مبتنی بر شواهد علمی، پایش و ارزیابی

موضوع ۴: یادگیری فراگیر از آموزش پایه تا آموزش عالی

به منظور ارتقای آگاهی در باره مفهوم یادگیری مادام العمر، داده های ارائه شده از طرف متخصصان با اشاره به "طبقه بندی بین المللی استانداردهای آموزشی ۲۰۱۱"^{۱۶} بر ماهیت یادگیری و آموزش تاکید کردند:

- **فعالیتهای آموزشی:** فعالیتهای آگاهانه شامل برخی اشکال ارتباطات که به منظور تحقق یادگیری صورت می گیرند.

^{۱۵} Open learning

^{۱۶} International Standard classification of Education (ISCED 2011)

- **ارتباطات:** ارتباط میان دو نفر یا بیشتر و یا رسانه ای بیجان و افراد، که درانتقال اطلاعات (پیام ها، آراء، دانش، راهبردها، غیره) نقش دارند. ارتباط ممکن است کلامی یا غیر کلامی، مستقیم/ چهره به چهره یا غیر مستقیم/ دورادور باشد و می تواند شامل انواع مختلفی از رسانه ها و شبکه ها باشد.
- **یادگیری:** اکتساب یا انتقال فردی اطلاعات، دانش، درک، دیدگاه ها، ارزشها، مهارتها، قابلیتها یا رفتارهایی از طریق تجربه، عمل، مطالعه یا دستورالعمل.

برای ایجاد یادگیری فراگیر از سطح پایه تا آموزش عالی، اصول زیر باید مورد توجه قرار گیرند: مرکزیت یادگیرنده ها، افزایش تواناییها (دانش، مهارتها، دیدگاه ها، قابلیتها، غیره)، بهبود اثربخشی تدریس/ یادگیری، پرورش مهارت‌های تفکر انتقادی و پاسخ به نیازهای یادگیری گروه های آسیب پذیر از طریق ارائه راهنمایی، مشاوره و فرصتهای یادگیری انعطاف پذیر.

تجربه دانمارک مثالی از چگونگی پیشبرد یادگیری مادام العمر فراگیر ارائه می دهد. نظام یادگیری مادام العمر دانمارک بر اهمیت لحاظ کردن الگوهای یادگیری غیر رسمی و آزاد در هنگام ایجاد یک چارچوب نظام مند برای یادگیری مادام العمر تاکید می کند. درسهای زیر را می توان از مثال دانمارک آموخت:

- یک نظام یادگیری مادام العمر کارآمد، نیازهای فردی، بومی، منطقه ای و کشوری را مورد توجه قرار می دهد؛
- آموزش رایج در جایی که تحصیل سنتی کارآیی ندارد، باید دری را به روی بزرگسالانی که می‌خواهند دوباره وارد نظام آموزش شوند، باز نماید؛
- نظام یادگیری مادام العمر باید هم رشته های عمومی و هم فنی/ حرفه ای ارائه دهد که از نیازهای مهارتهای پایه گرفته تا رشته های پیشرفته در مقطع تحصیلات عالی و رشته های آماده سازی را در برمی گیرد و دسترسی به تحصیلات عالی را در نظام رایج آموزشی فراهم می آورد؛
- بخش های تجارت و صنعت باید بپذیرند که بخشی مهم از مسئولیت اجتماعی شرکتها، تامین فرصتهای آموزش است.
- اتحادیه های تجاری باید از اعضای خود در تلاش برای دسترسی به آموزش، حمایت کنند؛
- دولتها باید شراکت میان دولت، کارفرماها و اتحادیه های تجاری را ترغیب نمایند و بودجه بیشتری برای طرح های مورد توافق ذینفعان تامین کنند. این شکل از چارچوب حاکمیت سه بعدی، به تضمین کیفیت، کاربری و هم افزایی کمک خواهد کرد.

شرکت کنندگان در جریان کار گروهی، توسعه آموزش رسمی در ایران را با دیدی نقادانه بررسی کردند و چالشهای زیر را برشمردند:

- تفاوت میان اهداف و نتایج آموزش؛
- عدم برابری در تامین آموزش و فرآیند آن؛
- عدم درک و اطلاع لازم از عرضه و تقاضا برای مهارتهای نیروی انسانی در بازار کار؛
- نقش محدود والدین، صنعت، و جامعه مدنی در روند تصمیم گیری در حوزه آموزش؛
- عدم همکاری شرکای کلیدی در تدوین برنامه های درسی؛
- تاکید بیش از حد بر کسب مدارک تحصیلی رسمی و غفلت از مهارتهای عملی زندگی؛
- نبود مشاوره و راهنمایی برای دانش آموزان؛
- سلطه تعلیم و تربیت معلم محور و غفلت از مشارکت فعال یادگیرنده ها؛
- انگیزه پایین معلمان، نبود آموزش و توسعه حرفه ای؛
- ارزیابی ناکارآمد کیفیت آموزش.

در عین حال، شرکت کنندگان پیشنهادات زیر را برای بهبود نظام آموزش رسمی کشور ایران ارائه کردند:

- تقویت تدوین برنامه های درسی و بهبود محتوای برنامه درسی؛
- توجه به رشته های میان رشته ای و آموزش کارآفرینی؛
- تاسیس دانشگاه های تربیت معلم و افزایش قابلیت های معلمان؛
- اتخاذ رویکردهای مبتکرانه در تدریس/ یادگیری؛
- تقویت ارزیابی انعطاف پذیر کیفیت آموزش؛
- توسعه استفاده از فن آوری اطلاعات در مدارس؛
- تمرکززدایی از مدیریت نظام آموزشی؛
- تقویت مشارکت ذینفعان در آموزش رسمی و ایجاد هماهنگی با صنعت، تجارت و والدین.

موضوع ۵: احیای یادگیری در محله ها^{۱۷} و خانواده ها

در این زمینه، سخنرانان ابتدا مفاهیمی مانند محله^{۱۸} (همه افرادی که در ناحیه یا مکانی خاص زندگی می کنند)، و یادگیری محله ای (یادگیری و توسعه غیر رسمی با افراد و گروه ها در محله شان) را روشن ساختند. آنها همچنین اهمیت فرصتهای یادگیری غیر رسمی در کتابخانه ها، از طریق مشارکت شهروندی (کار داوطلبانه در محله)^{۱۹}، تجربیات فرهنگی (موزه ها، تالارهای کنسرت)، ورزش و تفریح و یادگیری الکترونیک را مورد تاکید قرار

^{۱۷} Communities

^{۱۸} community

^{۱۹} Voluntary community work

دادند. اشاره ای هم به "چارچوب عمل بلم"^{۲۰}: استفاده از قدرت و ظرفیت آموزش و یادگیری بزرگسالان برای آینده ای پویا (۲۰۰۹) صورت گرفت که به طور خاص ایجاد فضاهای یادگیری چند منظوره در محله و مراکزی برای بهبود دسترسی به مجموعه کاملی از برنامه های یادگیری و آموزش بزرگسال، برای جوانان و بزرگسالان به ویژه زنان و مشارکت آنها را توصیه می کرد. همچنین نمونه هایی از بهترین تجربه ها در چگونگی ترویج یادگیری در محله ها و خانواده ها و بیش از همه مراکز یادگیری محله ای^{۲۱} به عنوان مجالی برای یادگیری مادام العمر و رویکردهای سواد آموزی خانواده/ یادگیری خانواده، ارائه گردید.

شرکت کنندگان در جریان کار گروهی، ارائه فرصتهای یادگیری در محله ها و خانواده ها را در ایران، طی سالهای اخیر، شناسایی و بررسی کردند. نتیجه گیریهای آنها به شرح زیر خلاصه می شود:

- فرصتهای یادگیری در موضوعات فرهنگی، اقتصادی و بهداشتی توسط شوراهای محلی، خانه های بهداشت، و فرهنگسراها ارائه می شوند؛
- فعالیتهای یادگیری گروهی در زمینه بهداشت توسط بیمارانی با شرایط خاص (مانند دیابت و سایر بیماران مزمن)؛
- فعالیتهای فرهنگی و مذهبی در مساجد و سازمان های خیریه؛
- ارائه آموزش های خاص برای زنان خانه دار، دانشجویان دختر و زنان شاغل؛
- برنامه های آموزشی برای تازه ازدواج کرده ها؛
- تشکیل تسهیلات فناوری اطلاعات؛
- ایجاد فضاهای آموزشی در مراکز مدیریت روستایی؛
- ارائه خدمات کتابخانه ای ثابت و سیار؛
- سازمان دهی کارگاه های آموزشی در زمینه هنر و فرهنگ.

شرکت کنندگان همچنین توصیه هایی در جهت تقویت یادگیری در خانواده ها و محله ها در ایران، به شرح زیر ارائه نمودند :

- گسترش آموزش بزرگسالان و ارائه فرصتهای یادگیری مادام العمر هم در مراکز یادگیری دولتی و هم غیردولتی؛
- تقویت نقش بخش خصوصی در تامین فرصتهای یادگیری برای شهروندان؛
- تقویت استفاده از فن آوری اطلاعات و یادگیری الکترونیک؛
- ایجاد چارچوب کشوری صلاحیتهای حرفه ای؛
- ترویج تمرکززدایی از مدیریت آموزش و کارآموزی؛

^{۲۰} Belem Framework for Action
^{۲۱} Community Learning Center (CLC)

- تقویت آموزش بهداشت خانواده و افزایش آگاهی عمومی از مسائل بهداشتی.

موضوع ۶: یادگیری موثر برای محیط کار و در محیط کار

داده های ارائه شده توسط متخصصان بر این نکته تاکید کردند که یکی از اهداف فلسفه آموزش، آماده شدن برای کار است. بنابراین یادگیری برای محیط کار و در محیط کار، بخشی جدایی ناپذیر از یادگیری مادام العمر محسوب می شود. رشد اقتصاد جهانی، ماهیت محصولات و خدمات مورد تقاضا و فن آوری ها و اشکال ارتباطات را تغییر داده است. در نتیجه، تشکیلات اقتصادی به نیروی کاری خلاق تر، پویاتر و ماهر تر نیاز دارند تا بتوانند مزیت رقابتی خود را نگه دارند و کارآیی را بهبود بخشند.

همچنین داده ها، توسعه آموزش فنی حرفه ای^{۲۲} را با ارجاع به کنوانسیون آموزش فنی و حرفه ای یونسکو (۱۹۸۹)^{۲۳}، استنتاج های سازمان جهانی کار درباره آموزش و توسعه منابع انسانی (۲۰۰۰) و توصیه بازنگری شده یونسکو برای آموزش فنی و حرفه ای (۲۰۰۱) در بر می گرفت. به منظور بهبود کیفیت و کاربرد آموزش فنی - حرفه ای، پیام های اصلی اجماع شانگهای: توصیه های سومین کنگره بین المللی آموزش فنی و حرفه ای (۲۰۱۲)^{۲۴} (۲۰۱۲) ارائه شدند. سخنرانان همچنین یادگیری در محیط کار و ایجاد سازمان های یادگیری از طریق تاکید بر مزایای فردی و سازمانی، یادگیری در محیط کار برای کسب و کارهای کوچک و متوسط را مطرح کردند. با توجه به نرخ بالای بیکاری جوانان در ایران (۲۰٪ در سال ۲۰۰۸)، گروه کاری بر روی موضوع یادگیری در محیط کار و برای محیط کار متمرکز و دلایل بیکاری در میان جوانان را مورد تجزیه و تحلیل قرار داد که شامل موارد زیر می گردد:

- برنامه ریزی ضعیف توسعه بلند مدت اجتماعی و اقتصادی؛
- سرمایه گذاری مالی محدود در اشتغال زایی و به دنبال آن فرصتهای شغلی ناکافی؛
- نبود فرهنگ کسب و کار و کارآفرینان کافی برای اشتغال زایی؛
- توسعه صنعتی ناکافی در اثر واردات بی رویه کالاهای مصرفی؛
- نگرشهای انعطاف ناپذیر خانوادگی و اجتماعی که آموزش حرفه ای و مهارت آموزی را حقیر می شمردند؛
- جمعیت جوان قابلیتهای مورد نیاز فرصتهای شغلی را دارا نیست چراکه آموزش فنی - حرفه ای ارائه شده، کافی و کاربردی نیست.

همچنین گروه کاری برخی فعالیتهای موفق آموزش فنی - حرفه ای در ایران را به شرح زیر مورد بررسی قرار داد:

- ایجاد دانشگاه ها و دانشکده های آموزش فنی - حرفه ای؛

^{۲۲} Technical and Vocational Education and Training (TVET)

^{۲۳} UNESCO Convention on Technical and Vocational Education (1989)

^{۲۴} Shanghai consensus: Recommendations of the third International Congress on Technical and Vocational Education and Training 2012

- گسترش فرصت‌های مهارت آموزی مانند دوره های کوتاه مدت ارائه شده توسط دانشگاه های علمی کاربردی و دانشکده های آموزش فنی حرفه ای؛
- تلفیق مهارت آموزی با نظام آموزش عمومی؛
- ادامه تحصیل برای مشاغل حوزه پزشکی؛
- ارائه کارآموزی برای خود اشتغالی زنان؛
- ترغیب دانش آموزان در نظام آموزش عمومی به مهارت آموزی؛
- اعتبار سنجی معادل مدارک دانشگاهی برای دوره های کارآموزی ضمن خدمت در سازمان ها و بسط مراکز مهارت آموزی.

بر اساس تحلیل و بررسی فوق، برای تشکیل یک نظام آموزش فنی- حرفه ای منسجم در ایران، شرکت کنندگان به توجه به موارد زیر اشاره کردند:

- توسعه بیشتر آموزش فنی- حرفه ای رسمی در آموزش پیش از دانشگاه، با تمرکز خاص بر آموزش فنی- حرفه ای و کار و دانش در مقطع متوسطه؛
- ایجاد برنامه ای جامع برای توسعه کسب و کار و اشتغال زایی؛
- ارزیابی نیازهای شغلی و ایجاد پیوند میان بازار کار و مهارت آموزی؛
- افزایش مدیریت دانش، بررسی مناسب بودن برنامه های درسی و کیفیت یادگیری/تدریس و ایجاد رشته های فنی- حرفه ای به روز؛
- ارائه فرصت‌های بیشتر برای کارآموزی کوتاه مدت و اعتبار سنجی مهارت‌های کسب شده در دوره های ضمن خدمت؛
- ارائه آموزش های عملی تر برای معلمان و مربیان؛
- ایجاد مرکز هماهنگی و سیاست گذاری ملی برای آموزش فنی حرفه ای؛
- برقراری ارتباط میان آموزش مدرسه، آموزش فنی حرفه ای و کارآموزی، و آموزش عالی؛
- تقویت همکاری با سازمان های غیردولتی^{۲۵}.

موضوع ۷: استفاده گسترده از فن آوریهای مدرن یادگیری

داده های این جلسه افزایش سریع تعداد افرادی را مورد تاکید قرار دادند که از تکنولوژی مدرن یادگیری استفاده می کنند. برای مثال، در سال ۲۰۱۲، ۲.۳ میلیارد کاربر اینترنت در جهان بودند. انتظار می رود تا سال ۲۰۲۵، این تعداد به پنج میلیارد برسد^{۲۶}. یادگیرنده های بیشتر و بیشتری به دوره های آنلاین آزاد بسیاری دسترسی پیدا

^{۲۵} Non-Government Organizations (NGOs)

^{۲۶} Monitor Group's global Business Networks and Cisco, 2010

می‌کنند^{۲۷} که امکان دسترسی به دروس با کیفیت را در جایی که مردم می‌توانند هر زمان و هر کجا چیزی را با سرعت دلخواه خودشان و تقریباً رایگان یاد بگیرند، فراهم می‌آورد. در ایران، طرحهایی مانند دانشگاه‌های مجازی، مدارس هوشمند و مراکز فن آوری اطلاعات روستایی به منظور گسترش استفاده از فن آوری اطلاعات در آموزش و یادگیری، اجرا شده‌اند.

تجربه نشان داده است که تکنولوژی‌های مدرن یادگیری می‌توانند به مردم در تمرین خواندن و نوشتن کمک کنند. برای مثال، طرح خواندن در ازای یک میلیارد، طرح استفاده از زیرنویس زبان واحد در هند، طرح پس-سوادآموزی با استفاده از موبایل در پاکستان و طرح "خواننده - جهانی"^{۲۸} و ترویج کتابهای دیجیتال در آفریقا (کنیا، اوگاندا، غنا)، همگی اشتیاق یادگیرنده‌ها را برای خواندن و بهبود نتایج یادگیری افزایش دادند.

موضوع ۸: به رسمیت شناختن بروندهای همه اشکال یادگیری

سخنران این جلسه، مقدمه‌ای به پیام‌های کلیدی دستورالعمل یونسکو^{۲۹} برای به رسمیت شناختن، تایید و اعتبارسنجی^{۳۰} نتایج یادگیری غیر رسمی و آزاد ارائه داد. با این حال، در بسیاری از جوامع، نظام‌های مدرک مدار مبتنی بر یادگیری رسمی در موسسات آموزشی متمرکز، نتایج یادگیری غیر رسمی و آزاد را نادیده می‌گیرند. تجربه بسیاری از کشورها نشان داده است که به رسمیت شناختن، تایید و اعتبارسنجی نتایج یادگیری غیررسمی و آزاد، اهرمی کلیدی برای تحقق یادگیری مادام‌العمر برای همه است، زیرا به قابلیت‌های ناشناخته و پنهانی که افراد در فضاهای یادگیری غیر رسمی و آزاد کسب می‌کنند، ارزش می‌دهد.

با الهام گرفتن از سیاستها و تجربه‌های جامعه بین‌المللی، دستورالعمل‌های یونسکو پیشنهاد می‌کند تا کشورهای عضو، به رسمیت شناختن، تایید و اعتبارسنجی را به عنوان جزئی کلیدی از راهبرد ملی یادگیری مادام‌العمر قرار دهند و اصول زیر را در تدوین یک چارچوب ملی برای به رسمیت شناختن، تایید و اعتبارسنجی پیشنهاد می‌دهد:

- اطمینان از برابری و فراگیری در دسترسی به فرصتهای یادگیری؛
- ترویج ارزش برابر از نتایج یادگیری رسمی، غیر رسمی و آزاد؛
- اطمینان از مرکزیت افراد در روند به رسمیت شناختن، تایید و اعتبارسنجی؛
- بهبود انعطاف‌پذیری و باز بودن فضای آموزش و کارآموزی رسمی؛
- ترویج کنترل کیفیت در کل روند به رسمیت شناختن، تایید و اعتبارسنجی؛
- تقویت مشارکت میان همه ذینفعان.

یکی از سخنرانان متخصص ایرانی به ارتباط ضعیف میان کارفرماها، کارکنان و مربیان ارائه دهنده آموزش‌های حرفه‌ای پرداخت و اشاره کرد که هیچ درک روشنی از نیازهای بازار کار از طرف آموزشگران وجود ندارد. در واقع،

^{۲۷} Massive online open courses (MOOC)

^{۲۸} Worldreader project

^{۲۹} UNESCO Guidelines

^{۳۰} Recognition, Validation and Accreditation (RVA)

هیچ بنگاه یا سازمان دولتی مسئول نیاز سنجی برای آموزش حرفه ای نیست. در نتیجه، آزمون های صلاحیت حرفه ای موجود بر اساس استانداردهای آموزش یا برنامه های درسی طراحی شده اند، تا استانداردهای صلاحیت حرفه ای که توسط کارشناسان صنعتی مدون شده باشند. جای امیدواری است که دولت ایران در سپتامبر ۲۰۱۲ تصمیم گرفت تا چارچوب صلاحیت حرفه ای کشوری را در تطابق با استاندارد بین المللی طبقه بندی آموزش، ایجاد کند. این اقدام، تحرک افقی میان زیر بخش های مختلف آموزش را تضمین می کند. گامهای چندی باید برداشته شوند تا بتوان نتایج یادگیری غیر رسمی و آزاد را در چارچوب صلاحیت کشوری، ادغام نمود.

موضوع ۹: شرایط بنیادین برای تقویت یک نظام یادگیری مادام العمر یکپارچه

در این جلسه، نمونه هایی از بینش، اراده سیاسی و تعهد به ترویج یادگیری مادام العمر در چهار کشور در حال توسعه (ترکیه، مالزی، آفریقای جنوبی و ویتنام) معرفی شدند. نقش کلیدی یادگیری مادام العمر در تحقق دورنمای ایران از تبدیل شدن به کشوری پیشرو از جهت اقتصاد، علم و فن آوری در منطقه تا سال ۲۰۲۵ مورد تاکید قرار گرفت. تدوین یک نظام یادگیری مادام العمر منسجم، نیازمند مشارکت ذینفعان در حاکمیت و تصمیم گیری به منظور تضمین پاسخ گویی به نیازهای همه یادگیرنده هاست. بنابراین، ایجاد و حفظ سازو کارهایی برای مشارکت دادن مقامات دولتی در همه سطوح اداری همراه با سازمان های جامعه مدنی، شرکای اجتماعی و بخش خصوصی ضرورت دارد.

سخنران با اشاره به "چارچوب عمل بلم"^{۳۱} یادآوری کرد که هیئت های اعزامی کشورهای عضو، به پنج مورد مشخص زیر متعهد شده اند:

- پیگیری سرمایه گذاری دست کم ۶٪ درآمد ناخالص ملی در آموزش، و تلاش در جهت سرمایه گذاری بیشتر در آموزش و یادگیری بزرگسال؛
- بسط بودجه ها و منابع آموزشی موجود در همه سازمان های دولتی به منظور تدوین راهبردی منسجم برای آموزش و یادگیری بزرگسالان؛
- باز گذاشتن برنامه های سرمایه گذاری فرا ملی موجود به روی سوادآموزی و آموزش بزرگسالان؛
- ایجاد امتیازهایی برای پیشبرد منابع مالی جدید همچون در بخش خصوصی، سازمان های غیر دولتی، اجتماعات و افراد، بدون زیر پا گذاشتن اصل مساوات و فراگیری؛ و
- اولویت دادن به سرمایه گذاری در یادگیری مادام العمر برای زنان، جمعیت های روستایی و افراد معلول.

۴. پیشنهاداتی برای ترویج یادگیری مادام العمر برای همه در ایران

^{۳۱} Belem Framework for Action

یادگیری "مادام العمر برای همه" هدفی است که یک جامعه در بلند مدت آرزوی رسیدن به آن را دارد. ایجاد نظام یادگیری مادام العمر، روندی سیاسی می باشد که نیازمند شجاعت سیاسی، تعهدی راسخ و روحیه ای پیشروست. با ارجاع به نظرات شرکت کنندگان و متخصصان، از جمله در بحث های آزاد کارگاه و اشارات پایانی مطرح شده توسط اعضای کمیته علمی، می توان پیشنهادات زیر را به مقامات ایرانی، برای تدوین چارچوب ملی سیاست یادگیری مادام العمر، ارائه داد. این توصیه ها، در قالب خلاصه داده های اصلی کارگاه، به شرح زیر آورده می شوند:

(۱) نسبت به اهمیت ایجاد یک نظام یادگیری مادام العمر در ایران آگاهی رسانی کنید:

جامعه ای دانش محور، یادگیری مادام العمر برای همه در طول زندگی، در هم آمیختن آموزش رسمی، آموزش آزاد و یادگیری غیر رسمی، ضروری و اجتناب ناپذیر می باشد. به دلیل سلطه آموزش رسمی و مدارک دانشگاهی، آموزش غیررسمی و یادگیری آزاد به قدر کافی در نظام آموزشی به رسمیت شناخته نمی شوند و بخش اقتصادی تمایل دارد تا رسمیت کمتری به مدارک آموزش حرفه ای و آموزش های کوتاه مدت بدهد. علاوه بر نظام آموزش رسمی، سایر سازمان های دولتی، موسسات و کسب و کارها هم باید ایجاد فرصتهای یادگیری آزاد و غیر رسمی را تسهیل نمایند. به منظور نیل به این هدف، حمایت راسخ از نظام یادگیری مادام العمر در میان سازمان های دولتی و سایر ذینفعان ضروری است.

(۲) شناخت در باره تقاضاهای اجتماعی و اقتصادی برای قابلیت های کلیدی را افزایش دهید:

نظام یادگیری مادام العمر، فرهنگ یادگیری را با بررسی نیازهای یادگیری همه شهروندان و فراهم کردن فرصتهایی برای پاسخ به آنها پرورش می دهد. اما، توسعه آموزش در ایران به نظر می رسد که بر روی "تامین آموزش" تمرکز دارد و علائم کافی مبنی بر چگونگی تشخیص نیازهای یادگیری و سازوکارهایی که تحقق این نیازها را برآورده کنند، به چشم نمی خورند. برای تحقق هدف توسعه دراز مدت ایران و تبدیل شدن به "کشوری پیشرو در اقتصاد، علم و فن آوری در منطقه تا سال ۲۰۲۵" همانطور که در چشم انداز سال ۲۰۲۵ ایران (چشم انداز ۲۰ ساله دولت) آمده است، نیاز مبرمی به افزایش قابلیت های شهروندان و یافتن انواع یادگیری هایی وجود دارد که برای پاسخ به چالش های موجود و آینده در توسعه اقتصادی و اجتماعی لازمند. تاکید بر پیوند میان توسعه اجتماعی و اقتصادی و نظام یادگیری مادام العمر از طریق تحلیل های درست و درک تقاضا برای قابلیت های حرفه ای از اهمیت برخوردار است. توسعه نظام یادگیری مادام العمر در ایران، نیازمند تغییر جهت از دیدگاهی مبتنی بر عرضه به دیدگاهی مبتنی بر تقاضاست که به اشتیاق افراد برای یادگیری و مهارت های لازم برای توسعه اجتماعی و اقتصادی پاسخ دهد.

۳) هدف آموزش و یادگیری، محتوای برنامه های درسی و روشهای یادگیری/تدریس را باز تعریف

کنید: این کارگاه نشان داد که فرصتهای متعددی از جانب بخش عمومی و خصوصی در ایران ارائه می شوند که به یادگیری مادام العمر کمک می کنند. اما، بین آموزش و واقعیت های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ارتباط کم رنگی وجود دارد. در مجموع، فرصتهای یادگیری و آموزش موجود، پاسخگوی دامنه وسیعی از یادگیرنده ها نیستند. ایجاد یک نظام یادگیری مادام العمر، نیازمند تحول در نظام آموزشی فعلی است. نیاز مبرمی برای بازتعریف هدف آموزش، محتوای برنامه های درسی و روشهای تدریس/یادگیری در پاسخ به الزامات جهانی سازی، تحولات علم و فناوری، شهرنشینی و تغییرات بازار کار وجود دارد.

۴) مساوات، کیفیت و کارکرد آموزش و یادگیری را افزایش دهید: در حالیکه جامعه ایرانی تحولات

سریعی را از سر می گذراند، علاوه بر افزایش دسترسی، لازم است مساوات، کیفیت و آموزش و یادگیری مناسب افزایش داده شوند. در سالهای اخیر، ایران پیشرفت چشمگیری در گسترش دسترسی به همه سطوح آموزش داشته است. اما شرکت کنندگان اشاره کردند که عدم مساوات در ارائه و روند آموزش، تناقض دراهداف با نتایج، و ارزیابی ناکافی از کیفیت وجود دارد. به منظور افزایش مساوات و فراگیری آموزش، نیاز به برنامه ای برای ارائه فرصتهای یادگیری جدید برای کودکان بازمانده از مدرسه، زنان، بیکاران، کسانی که در نقاط دورافتاده زندگی می کنند و عشایر، وجود دارد. به منظور افزایش کارایی و کیفیت، علاوه بر پاسخ به نیازهای فردی، محله ای^{۳۲} و مهارتها و قابلیت های اصلی اجتماعی، لازم است رویکردی صلاحیت محور در تدوین برنامه درسی اتخاذ شود و از الگوی معلم محور به الگوی یادگیرنده محور تغییر جهت داده شود.

۵) هماهنگی میان ذینفعان مختلف را تقویت کنید: یادگیری مادام العمر پدیده ای اجتماعی، سیاسی،

اقتصادی، بهداشتی و حتی گاهی معنوی، است. بنابراین، ایجاد شراکتی واقعی میان همه ذینفعان و بسیج منابع آنها برای ایجاد دورنمایی مشترک از یادگیری مادام العمر حیاتی است. تلاشهایی در ایران صورت گرفته است تا هماهنگی در سیاست گذاری، طراحی و ارائه برنامه را در میان وزارتخانه های مختلف و سایر ذینفعان به وجود آورد. بسیاری از شرکت کنندگان، طی جلسات کارگاه اشاره کردند که هماهنگی میان آموزش ابتدایی/متوسطه و آموزش عالی ضعیف است، ارتباط بین آموزش رسمی، آموزش غیررسمی و یادگیری آزاد ضعیف است و نقش سازمان های جامعه مدنی و والدین در تصمیم گیری آموزشی کافی نیست. به منظور ترویج یادگیری مادام العمر و توسعه منابع انسانی برای اقتصادی دانش محور، مشارکت دادن بخش خصوصی آنگونه که در ماده ۴۴ قانون اساسی ایران تصریح شده است، اهمیت دارد.

^{۳۲}Community

۶) از تصمیم گیری تمرکز زدایی کنید و ابتکارات بومی (محلی)^{۳۳} را بیشتر تشویق کنید: در زمینه یادگیری مادام العمر به تمرکز بومی نیاز است، زیرا فرصتهای یادگیری بسیاری در سطح بومی (محلی) رخ می دهند. ایجاد یک نظام یادگیری مادام العمر در جامعه ای سلسله مراتبی و متمرکز، چالش برانگیز است چراکه یادگیری مادام العمر به بسیج افراد، سازمان ها و اجتماعات وابسته است. برای ایجاد حرکتی در جهت نظام یادگیری مادام العمر، لازم است رویکردهای مبتکرانه ای در ترویج تمرکززدایی و مشارکت فعال افراد، خانواده ها، سازمان ها و اجتماعات، شهرها و استان ها مورد بررسی قرار گیرند.

۷) از تصمیم گیری تمرکز زدایی کنید و ابتکارات بومی (محلی) را بیشتر تشویق کنید: هرچند مفهوم یادگیری مادام العمر تاریخی طولانی در ایران دارد، اما ایجاد یک نظام یادگیری مادام العمر کشوری، موضوع ساده ای نیست. زیرا چنین نظامی دیدگاه های سرسختانه و درک از دانش و قابلیت، سلسله مراتب قدرت سازمانی و چگونگی اجرای آموزش در سالهای مدید را به چالش می کشد. ظرفیت سیاست گذاران و کارشناسان نه تنها از جهت مفهوم سازی یادگیری مادام العمر، بلکه در تدوین و ترویج استانداردها و شاخصها، مدل ها و سازوکارها و برنامه های عملیاتی برای یک نظام یادگیری مادام العمر، باید به شکل چشم گیری تقویت شوند. در عین حال، به موازات تمرکززدایی، گسترش ظرفیت سازی به سطوح استانی و محلی هم ضرورت دارد.

۸) برای تدوین سیاستها، پژوهش تحلیلی مبتنی بر شواهد علمی را تسهیل نمایید: سیاستها و راهبردهای یادگیری مادام العمر را نمی توان از طریق ایدئولوژی و آرزومندانه تدوین کرد؛ آنها باید بر اساس درکی درست از سازوکارهای عملیاتی شکل داده شوند. مسائل پیچیده زیادی وجود دارند که تنها از طریق پژوهش تحلیلی قابل رسیدگی هستند. به طور خاص، انجام پژوهش تجربی مبتنی بر شواهد علمی در زمینه تحلیل وضعیت، سنجش نیازهای یادگیری و مطالعات مربوط به اثربخشی سیاست و راهبردها، ضرورت دارد. پیگیری بحث ها در کارگاه ظاهراً نشان می دهد که تحلیلی از اثربخشی توسعه آموزش در ایران، وجود ندارد. برای مثال در جریان بحث گروهی در مورد این پرسش که آیا نظام آموزش ایرانی دانش آموزان را به ارزشهای اساسی و قابلیتهای اصلی مورد نیازشان مجهز می کند یا نه، بیشتر شرکت کنندگان در جواب گزینه "پاسخ به این پرسش روشن نیست" را انتخاب کردند. بنابراین لازم است این چالشها با جمع آوری شواهد علمی بیشتر یا پژوهش مورد بررسی قرار گیرند.

---

^{۳۳} Local Initiative

۵. ارزیابی

در پایان کارگاه از همه شرکت کنندگان خواسته شد تا در قالب یک فرم ارزیابی، نظر خود را درباره سازمان دهی کارگاه ابراز کنند که موضوعاتی همچون کسب ایده های جدید، تناسب موضوعات مختلف، برداشتشان از روش کار و برنامه ریزی و ایده هایی برای پیگیری کارگاه را در بر می گرفت. بیست و هشت شرکت کننده نظرات کتبی خود را در فرم های ارزیابی اعلام کردند.

شرکت کنندگان نکات کلیدی زیر را در خصوص کسب ایده های جدید مطرح کردند:

- آگاهی از نقش یادگیری مادام العمر در پیشبرد توسعه اقتصادی- اجتماعی و توانمندسازی شهروندان؛
- شناخت مولفه های اصلی نظام یادگیری مادام العمر؛
- کاربرد مفهوم یادگیری مادام العمر در تدوین برنامه های درسی؛
- شناخت نقش های مهم وزارتخانه هادر پیشبرد یادگیری مادام العمر، و خود ارزیابی تجارب و عملکردهای پیشین؛ و
- الهام گرفتن از رویکردهای نوآورانه و تجارب سایر کشورها در ایجاد نظام یادگیری مادام العمر.

در خصوص محتوای کارگاه، شرکت کنندگان احساس کردند که برنامه به خوبی طراحی شده است. موضوعات مطرح شده برای ایجاد یک نظام یادگیری مادام العمر در ایران، "بسیار مناسب" یا "مناسب" دانسته شدند. در مجموع، آنها احساس کردند که کارگاه چارچوب جدیدی را جهت درک اهمیت ادغام مفهوم یادگیری مادام العمر در توسعه اجتماعی، اقتصادی و آموزشی ایران به وجود آورد. برخی از شرکت کنندگان اظهار داشتند که بهتر بود تعداد موضوعات کمتری با جزییات بیشتر مورد بررسی قرار می گرفتند.

به طور کلی، شرکت کنندگان از روش شناسی کارگاه احساس "رضایت" داشتند و ترکیب کلی مطالب ارائه شده توسط سخنرانان، مشارکت و کار گروهی را "عالی" یا "مناسب" ارزیابی کردند. از طرف دیگر، برخی از آنها پیشنهاد دادند تا از ساعت کارگاه کم شده و زمان بیشتری به کار گروهی اختصاص داده شود، توجه بیشتری به تلفیق نظریه و عمل شود، پیش از کارگاه مطالبی برای مطالعه در اختیار شرکت کنندگان قرار داده شود، رویکردهای نتیجه محور برای برانگیختن نوآوری اتخاذ شوند و از سلطه کارشناسان آموزش عالی در کمیته علمی کاسته شود.

برخی از شرکت کنندگان پیشنهاداتی درباره پیگیری نتایج کارگاه، همراه با نظرات خاص زیرارائه دادند:

- تشکیل کمیته پیگیری و تعیین نماینده ای برای یادگیری مادام العمر در هر یک از وزارتخانه ها و سازمان های شرکت کننده؛

- برپایی کارگاه های ظرفیت سازی کشوری و منطقه ای به صورت دوره ای برای سیاست گذاران و کارشناسان؛
- مستند سازی بروندهای کارگاه و اطلاع رسانی به شرکت کنندگان در مورد تجارب و عملکردهای کشورهای مختلف؛
- ایجاد دبیرخانه ملی دائمی برای پیشبرد یادگیری مادام العمر در ایران؛ و
- تقویت همکاری جاری میان یونسکو و وزارتخانه ها و مقامات بلند پایه ایران.

۶. راهبرد پیگیری

پیش از پایان کارگاه، نمایندگان برگزارکنندگان کارگاه، متخصصان و شرکت کننده ها، توضیحاتی درباره پیگیری کارگاه ارائه کردند و پیشنهادات و تعهدات زیر را مطرح ساختند:

شرکت کنندگان باید:

- گزارش فشرده ای از کارگاه به وزرا یا روسای سازمان های مربوطه خود ارائه دهند؛
- مقالاتی درباره یادگیری مادام العمر در مجلات و روزنامه ها نوشته و منتشر کنند؛
- سمینارها و کارگاه های آموزشی درباره یادگیری مادام العمر برای کارکنان وزارتخانه ها و سازمان هایشان برگزار کنند؛
- نیاز سنجی از تعداد مشخصی از یاد گیرنده ها و یا یادگیرنده های بالقوه در حوزه مربوط به وزارتخانه یا سازمان متبوع خود انجام دهند؛ و
- پیشنهاداتی درباره اجرای برخی از اقدامات جهت "بهبود سیاست گذاریها و عملکردها"^{۳۴}، برای پیشبرد یادگیری مادام العمر در وزارتخانه ها و سازمان های مربوطه خود ارائه دهند.

کمیسیون ملی یونسکو در ایران و وزارتخانه ها و ارگان های مرتبط با آموزش در ایران باید:

- امکان تاسیس کمیته ملی ترویج یادگیری مادام العمر در ایران را بررسی کنند؛
- شبکه ای مجازی برای ترویج یادگیری مادام العمر در ایران ایجاد و راه اندازی کنند؛ و
- چارچوب سیاست کشوری در باره یادگیری مادام العمر در ایران را تهیه کنند.

یونسکو (موسسه یادگیری مادام العمر و دفتر منطقه ای یونسکو) باید:

- فضای آنلاین برای ارائه مطالب سخنرانان^{۳۵} و اسناد کارگاه آماده کند؛

^{۳۴} Improving policy and practice
^{۳۵} Presentations

- با کمیسیون ملی یونسکو در ایران و وزارت آموزش و پرورش ایران در جهت تامین کمکهای فنی و پایش پیشرفت تدوین چارچوب ملی سیاست یادگیری مادام العمر در ایران همکاری کند؛
- از فعالیتهای پژوهشی و ظرفیت سازی در "قطب علمی آموزش مداوم" تازه تاسیس در دانشگاه شهید چمران اهواز حمایت کنند؛
- دعوت از یک یا دو عضو گروه ایرانی برای تدوین چارچوب ملی سیاست یادگیری مادام العمر برای مطالعه درموسسه یادگیری مادام العمر یونسکو^{۳۶} در سال ۲۰۱۴ از طریق برنامه های بورس تحصیلی/ کمک هزینه؛^۹
- بررسی امکان برگزاری کارگاه پیگیری در سال ۲۰۱۴ به منظور بررسی پیشرفت کار.

۶. اظهارات پایانی

این کارگاه، اولین کارگاه در نوع خود بود که در سالهای اخیر در ایران برگزار شد. با تلاشهای هماهنگ برگزارکنندگان، کمکهای ارزشمند تیم متخصصان ملی و بین المللی، و از همه مهمتر، مشارکت مشتاقانه و فعال همه شرکت کنندگان، کارگاه به اهداف تعیین شده خود رسید. اول اینکه، این کارگاه "یادگیری مادام العمر برای همه" را در فضای ایران مطرح کرد. دوم اینکه، با معرفی تجارب بین المللی و نمونه های موفق، کارگاه ایده های جدید چندی برای ایجاد یک نظام یادگیری مادام العمر تولید کرد. سوم اینکه، شرکت کنندگان به پتانسیل خود، برای تبدیل شدن به عاملان تغییر در ترویج سیاست گذاری و پژوهش مبتنی بر شواهد عملی با هدف تقویت یادگیری مادام العمر برای همه در ایران، پی بردند و نقش مهمی را در کمیته ملی پیشنهادی و تشکیل یک گروه ویژه^{۳۷} برای ایجاد چارچوب سیاست ملی یادگیری مادام العمر، بازی خواهند کرد.

این کارگاه چهار روزه، گامی آغازین در ایجاد یک نظام یادگیری مادام العمر پویا در ایران، برای ذینفعان در سطح ملی است. برگزاری موفق این کارگاه، از نقطه نظر مدیریت نتیجه محور^{۳۸}، تنها یک "برونداد" است. برای تبدیل این "برونداد" به "نتیجه" به معنی استفاده از ایده های تولید شده و پیشنهادات صورت گرفته در کارگاه در جهت بهبود سیاستها و عملکردها در ترویج یادگیری مادام العمر (بخش ۴. پیشنهاداتی برای ترویج یادگیری مادام العمر در ایران)، اقدامات پیگیری منسجم و عینی لازمند (بخش ۶. راهبرد پیگیری). از آنجایی که محتوای کارگاه دامنه وسیعی از موضوعات را پوشش داد، زمان اختصاص یافته به جلسات مختلف برای پوشش دادن مطالب غنی آماده شده برای ارائه و بحث مفصل کافی نبود. لازم است در آینده فعالیتهای ظرفیت سازی درباره موضوعات مشخص برای عمق بخشیدن به بحث ها انجام شود.

^{۳۶} UNESCO Institute for Lifelong Learning (UIL)

^{۳۷} Task force

^{۳۸} Result Based Management (RBM)

این کارگاه تجربه خوبی برای یونسکو (موسسه یادگیری و دفتر منطقه ای)^{۳۹} جهت درک مسائل کلیدی در ایجاد سیاست یادگیری مادام العمر در کشورهایی با درآمد متوسط در خاورمیانه و شمال آفریقا بود که با چالشهای گوناگونی برای توسعه همچون برابری جنسیتی و نرخ بالای بیکاری جوانان، روبرو هستند. از آنجا که ایران به خوبی در مسیرنیل به اهداف "آموزش برای همه"^{۴۰} سال ۲۰۱۵ و اهداف توسعه هزاره^{۴۱} مرتبط با آموزش می باشد، مطرح کردن کامل یادگیری مادام العمر برای همه در نظام توسعه و آموزش آن به طور چشمگیری به ایجاد راهبردهای جامع و منسجمی فراتر از سال ۲۰۱۵ کمک خواهد کرد. در راستای موفقیت کارگاه، یونسکو به ارائه خدمات فنی به ایران در ایجاد چارچوب سیاست ملی برای ترویج "یادگیری مادام العمر برای همه"^{۴۲} ادامه خواهد داد.

---

^{۳۹} UNESCO Tehran Cluster Office and UNESCO Institute for Lifelong Learning

^{۴۰} Education for All (EFA)

^{۴۱} Millennium Development Goals (MDGs)

^{۴۲} Lifelong Learning for All

پیوست ۱: دستور کار

اهداف اصلی کارگاه:

- ارائه تعریف نظری دقیق از مفهوم یادگیری مادام العمر و بحث و تبادل نظر در باره نظام مطلوب "یادگیری مادام العمر برای همه" در جمهوری اسلامی ایران؛
- به اشتراک گذاشتن تجارب بین المللی و نمونه های موفق و تولید ایده های نوآورانه برای تدوین و اجرای سند راهبردی ملی جامع درباره یادگیری مادام العمر؛
- تشکیل گروهی از سیاستگذاران و پژوهشگران به منظور ارتقای سیاست گذاری و پژوهش بر اساس شواهد علمی با هدف تقویت یادگیری مادام العمر برای همه.

روز اول:

۹:۰۰ سخنرانی ها و مراسم افتتاحیه

- تلاوت قرآن مجید
- سرود ملی جمهوری اسلامی ایران

سخنرانی های افتتاحیه:

- دکتر علی اصغر یزدانی، قائم مقام وزیر در امور بین الملل و رئیس مرکز امور بین الملل و مدارس خارج از کشور
- دکتر محمد رضا سعیدآبادی، دبیر کل، کمیسیون ملی یونسکو- ایران
- خانم تاریا ویرتانن، مدیردفتر منطقه ای یونسکو در تهران

۱۰:۰۰ معرفی

- معرفی دستور کار و اهداف
- معرفی شرکت کنندگان
- معرفی متخصصان

۱۰:۳۰ پذیرایی

۱۱:۰۰ جلسه کاری اول: بررسی تحلیلی پیشرفتهای انجام شده در مفهوم یادگیری مادام العمر و بحث درباره اهمیت سیاستهای یادگیری مادام العمر

- دیدگاه های بین المللی:

- آقای جین یانگ، کارشناس ارشد برنامه، موسسه یادگیری مادام العمر^{۴۳}

^{۴۳} UNESCO Lifelong Institute (UIL)

گزارش نهایی کارگاه آموزشی ملی (تهران - بهمن ماه ۱۳۹۱)

- آقای یورن اسکوسگارد، مشاور ارشد، وزارت آموزش و کودکان دانمارک
- دیدگاه ایرانی:

- آقای مهدی نوید، دبیر شورای عالی آموزش و پرورش، وزارت آموزش و پرورش ایران
  - بحث عمومی
- ۱۲:۳۰ نهار و نماز

۱۳:۳۰ جلسه کاری دوم: تحلیل تقاضاهای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی برای منابع انسانی با کیفیت و شهروندان فعال در ایران

- دیدگاه های بین المللی:
- آقای یورن اسکوسگارد، مشاور ارشد، وزارت آموزش و کودکان دانمارک
- خانم ریکا یوروزو، کارشناس برنامه، موسسه یادگیری مادام العمر
- دیدگاه های ایرانی:
- دکتر یدالله مهرعلیزاده، استاد دانشگاه شهید چمران اهواز، ایران

۱۵:۰۰ پذیرایی

۱۵:۱۵ جلسه کاری دوم (ادامه): کار گروهی - قابلیت‌های کلیدی که لازم است زنان، مردان، جوانان و کهنسالان ایرانی، باید از آن برخوردار باشند، کدام است؟
تسهیل گر: دکتر یدالله مهرعلیزاده، استاد دانشگاه شهید چمران اهواز، ایران

۱۶:۱۵ گزارش کار گروهی و نظرات متخصصان

روز دوم

۹:۰۰ جلسه کاری سوم: ایجاد مولفه های زیر بنایی نظام یادگیری مادام العمر و چگونگی ادغام آنها

- دیدگاه های بین المللی:
- آقای جین یانگ، کارشناس ارشد برنامه، موسسه یادگیری مادام العمر
- آقای یورن اسکوسگارد، مشاور ارشد، وزارت آموزش و کودکان دانمارک
- دیدگاه های ایرانی:
- دکتر یدالله مهرعلیزاده، استاد دانشگاه شهید چمران اهواز، ایران

۱۰:۳۰ پذیرایی

۱۱:۰۰ جلسه کاری چهارم: یادگیری فراگیر، از آموزش پایه تا آموزش عالی

- دیدگاه های بین المللی درباره یادگیری فراگیر و تضمین کیفیت و تناسب در آموزش رسمی
  - آقای یورن اسکاوسگارد، مشاور ارشد، وزارت آموزش و کودکان دانمارک
  - آقای جین یانگ، کارشناس ارشد برنامه، موسسه یادگیری مادام العمر
- دیدگاه ایرانی:
  - دکتر جعفر توفیقی، استاد دانشگاه تربیت مدرس، ایران

۱۲:۳۰ نهار و نماز

۱۳:۳۰ جلسات کاری سوم و چهارم (ادامه): کار گروهی - شناسایی تجارب موفق در سالهای اخیر و

بررسی ایده ها و رویکردهای جدید نسبت به ایجاد آموزش رسمی با کیفیت و فراگیر در ایران

تسهیل گران: دکتر خدایار ابیلی، استاد دانشگاه تهران، و دکتر یدالله مهرعلیزاده، استاد دانشگاه شهید چمران اهواز

۱۵:۰۰ پذیرایی

۱۵:۱۵ گزارش کار گروهی و نظرات متخصصان

۱۶:۰۰ ارزیابی روزهای اول و دوم

روز سوم

۹:۰۰ جلسه کاری پنجم: احیای یادگیری در اجتماعات و خانواده ها

- دیدگاه های بین المللی:
  - خانم ریکا یوروزو، کارشناس برنامه، موسسه یادگیری بین المللی
- دیدگاه ایرانی :

گزارش نهایی کارگاه آموزشی ملی (تهران - بهمن ماه ۱۳۹۱)

- دکتر ابوالفضل سعیدی، عضو هیئت علمی پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش، وزارت آموزش و پرورش، ایران

۱۰:۳۰ پذیرایی

۱۱:۰۰ جلسه کاری ششم: کار گروهی - شناسایی تجارب موفق سالهای اخیر و بررسی ایده ها و رویکردهای جدید برای احیای یادگیری در خانواده ها و محله ها در ایران

تسهیل گران: دکتر ابوالفضل سعیدی، عضو هیئت علمی پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش، وزارت آموزش و پرورش، ایران و دکتر یدالله مهرعلیزاده، استاد دانشگاه شهید چمران اهواز

۱۲:۰۰ گزارش کار گروهی و نظرات متخصصان

۱۲:۳۰ نهار و نماز

۱۳:۳۰ جلسه کاری هفتم: یادگیری موثر در محیط کار و برای محیط کار

- دیدگاه های بین المللی:

- آقای جین یانگ، کارشناس ارشد برنامه، موسسه یادگیری مادام العمر

- دیدگاه ایرانی:

- دکتر مسعود شفیعی، استاد دانشگاه صنعتی امیر کبیر، ایران

۱۵:۰۰ پذیرایی

۱۵:۴۵ جلسه کاری هشتم: کار گروهی - شناسایی تجارب موفق سالهای اخیر و بررسی ایده ها و رویکردهای جدید برای توسعه یادگیری موثر در محیط کار و برای محیط کار در ایران

تسهیل گران: دکتر مسعود شفیعی، استاد دانشگاه صنعتی امیر کبیر، ایران و دکتر یدالله مهرعلیزاده، استاد دانشگاه شهید چمران اهواز

۱۶:۴۵ گزارش کار گروهی و نظرات متخصصان

روز چهارم

۹:۰۰ جلسه کاری نهم: استفاده گسترده از فن آوریهای جدید یادگیری

- دیدگاه های بین المللی:
- خانم ریکا یوروزو، کارشناس برنامه، موسسه یادگیری بیم المللی
- دیدگاه ایرانی:
- دکتر علی اکبر جلالی، استاد دانشگاه علم و صنعت ایران
- بحث آزاد

۱۰:۳۰ پذیرایی

۱۱:۰۰ جلسه کاری دهم: به رسمیت شناختن برون دادهای همه اشکال یادگیری

- دیدگاه های بین المللی:
- آقای جین یانگ، کارشناس ارشد برنامه، موسسه یادگیری مادام العمر
- دیدگاه ایرانی:
- دکتر ابراهیم صالحی عمران، استاد دانشگاه مازندران، ایران
- بحث آزاد

۱۲:۳۰ نهار و نماز

۱۳:۳۰ جلسه کاری یازدهم: شرایط بنیادی برای تقویت نظام یکپارچه یادگیری مادام العمر:

(۱) چشم انداز، تعهد و اراده سیاسی (۲) مشارکت ذینفعان در حاکمیت و تصمیم گیری (۳) بسیج منابع و استفاده نوآورانه از منابع و امکانات موجود (۴) ظرفیت سازی برای تصمیم گیری مبتنی بر شواهد علمی در یادگیری مادام العمر

- دیدگاه های بین المللی:
- آقای جین یانگ، کارشناس ارشد برنامه، موسسه یادگیری مادام العمر
- دیدگاه ایرانی:
- اعضای کمیته علمی کارگاه و متخصصان ایرانی

گزارش نهایی کارگاه آموزشی ملی (تهران - بهمن ماه ۱۳۹۱)

۱۵:۰۰ پذیرایی

۱۵:۱۵ جلسه کاری یازدهم (ادامه): کار گروهی - شناسایی تجربه های موفق سالهای اخیر و بحث درباره سازوکارهای نوآورانه که برای تقویت نظام یادگیری مادام العمری منسجم در ایران به کار گرفته شوند

تسهیل گران: اعضای کمیته علمی کارگاه و متخصصان ایرانی

۱۶:۱۵ گزارش کار گروهی و نظرات متخصصان

۱۶:۴۵ اختتامیه کارگاه : ارزیابی؛ تقدیم گواهینامه به شرکت کنندگان؛ و قدردانی از تلاش متخصصان ایرانی و کارشناسان بین المللی.

پیوست ۲: فهرست اسامی شرکت کنندگان

وزارت آموزش و پرورش

- ۱- آقای مجید رعنائی، رئیس گروه ارزشیابی شورای عالی
Majid_ranaei@yahoo.com
- ۲- خانم بیتا مهدی، رئیس گروه آموزش شورای عالی
bitamahdi@yahoo.com
- ۳- آقای رحیم آصفی املشی، معاون دفتر آموزش متوسطه نظری
rahimasefi@yahoo.com
- ۴- آقای محمد مهدی زاده، معاون آموزش سازمان نهضت سوادآموزی
Mahdizadeh_m@roshd.ir
- ۵- آقای مهدی نامجو منش، مدیر کل دفتر آموزش سازمان نهضت سوادآموزی
mnamjoo@roshd.ir
- ۶- آقای اردشیر قیصر، معاون دفتر برنامه ریزی سازمان نهضت سوادآموزی
Ardeshir45@mihanmail.ir
- ۷- آقای حیدر سهرابی، مشاور رئیس سازمان نهضت سوادآموزی
Aaabb4455@mihanmail.ir
- ۸- آقای مرتضی شکوهی، معاون آموزش ابتدائی
Shokouhi1346@gmail.com
- ۹- آقای کیومرث جهانگردی، رئیس گروه آموزش و مشاوره خانواده
kjahangardi@yahoo.com
- ۱۰- خانم طیبہ حمزه بیگی، کارشناس ارشد سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
Bygi2000@yahoo.com
- ۱۱- خانم سیده طاهره آقا میری، مدیر پرورشی و تربیت بدنی مرکز ملی پرورش استعدادهای درخشان و دانش پژوهان جوان
Stam207@gmail.com
- ۱۲- آقای مجید عابدی، رئیس اداره آموزش نیروی انسانی
majidabedy@gmail.com
- ۱۳- خانم بهامین تختایی، کارشناس مرکز آمار و فناوری اطلاعات و ارتباطات
btakhtaei@gmail.com
rdgroup@medu.ir
- ۱۴- آقای علی اسلامبولچی، کارشناس آموزش استثنائی
Ali110bapo@yahoo.com
- ۱۵- آقای دکتر علی پورکمالی، رئیس مرکز برنامه ریزی درسی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجائی -
Ali_pourkamali@srttu.edu
- ۱۶- آقای خلیل چراغی، کارشناس و مترجم، مرکز امور بین الملل و مدارس خارج از کشور

- ۱۷- خانم اطهر مقیمی اردکانی، کارشناس، مرکز امور بین الملل و مدارس خارج از کشور
- ۱۸- آقای مصطفی حسن نژاد، سازمان نهضت سواد آموزی
- ۱۹- آقای مسعود سردشتی، کارشناس، مرکز امور بین الملل و مدارس خارج از کشور
- ۲۰- آقای محمد حسین دریائی، کارشناس
- ۲۱- خانم شهره حسین پور، پژوهشگاه مطالعات
- ۲۲- آقای مهدی وحدانی، کارشناس مرکز امور بین الملل و مدارس خارج از کشور
- ۲۳- آقای جواد عبدالملکی، کارشناس مرکز امور بین الملل و مدارس خارج از کشور
- ۲۴- خانم دریه افخمی، رئیس مجتمع تطبیقی بین المللی دختران
- ۲۵- خانم نسرين باروتچی، مدرس، مجتمع تطبیقی بین المللی دختران

وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری

- ۱- دکتر سیدکمال واعظی، معاون مرکز نظارت و ارزیابی آموزش عالی
Vaezi_ka@yahoo.com
- ۲- دکتر شاهین همایون آریا، عضو هیات علمی دفتر گسترش
Ho_arya@yahoo.com
- ۳- دکتر حمید جاودانی، استادیار موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی/مدیر گروه مطالعات مدیریت آموزش عالی
Javdani99@gmail.com
- ۴- خانم مریم اسدی راد، کارشناس مسئول آموزش، معاونت آموزشی
Ma_rad67@yahoo.com
- ۵- دکتر علیرضا مرادی، معاونت وزارت علوم

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

- ۱- دکتر الهه ملکان راد، دانشیار مرکز طبی کودکان دانشگاه علوم پزشکی تهران
emalakanrad@gmail.com
- ۲- دکتر سیدعلی اکبر فقیهی، عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران

سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور

- ۱- مهندس سید علی موسوی، مدیرکل دفتر امور آموزش روستائی
Najma1389@yahoo.com
- ۲- آقای فرشید برهان آزاد، معاونت فنی و آموزشی مرکز تربیت مربی

گزارش نهایی کارگاه آموزشی ملی (تهران - بهمن ماه ۱۳۹۱)

معاونت امور مطبوعاتی و اطلاع رسانی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

۱- آقای محمدناصر حقیقت، سرپرست اداره کل رسانه های خارجی

Naser.haghighat@gmail.com

۲- آقای حسن محرابی، معاون اداره کل امور مطبوعات و خبرگزاری های داخلی

Hmf1382@yahoo.com

سازمان فناوری اطلاعات ایران

۱- آقای علی شکوهی بیدهندی، رئیس اداره هماهنگی عملیات طرح های اجرائی

Shokouhi@itc.ir

۲- خانم مهرنوش اهوازی، رئیس اداره اطلاعات و آمار دفتر برنامه ریزی و کنترل برنامه ها

ahvazi@itc.ir

مرکز امور زنان و خانواده

۱- خانم زهره نظری، کارشناس مسئول واحد برنامه ریزی، آمار و فناوری اطلاعات

Zohreh_nazar@yahoo.com

۲- خانم رابعه امامی رضوی، مدیر آموزش

معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی دفتر ریاست جمهوری

۱- آقای محمد جواد محسنی نیا، معاون امور آموزشی و فرهنگی

Javad1334@yahoo.com

انجمن های علمی ایران

۱- خانم فاطمه صادقیان، کارشناس مسئول دایره بین الملل

n.sadeghian@gmail.com

پژوهشکده سوانح طبیعی

۱- مهندس بهمن احمدی توانا، مدیر آموزش های کوتاه مدت

Bahman_at@yahoo.com

پیوست ۳: اعضای کمیته های برگزاری و علمی و متخصصان خارجی

کمیته برگزار کننده

- آقای آرنه کارلسن، مدیر موسسه یادگیری مادام العمر یونسکو
- آقای جین یانگ، مدیر برنامه سیاستها و راهبردهای یادگیری مادام العمر در موسسه یادگیری مادام العمر یونسکو
- دکتر علی اصغر یزدانی قائم مقام وزیر در امور بین الملل و رئیس مرکز امور بین الملل و مدارس خارج از کشور، وزارت آموزش و پرورش ایران
- خانم تاریا ویرتانن، نماینده و رییس دفتر منطقه ای یونسکو در تهران
- دکتر محمد رضا سعیدآبادی، دبیر کل، کمیسیون ملی یونسکو ایران
- دکتر محدثه محب حسینی، رئیس بخش آموزش، کمیسیون ملی یونسکو ایران

کمیته علمی

- دکتر خدایارابیلی، استاد دانشگاه تهران
abili@ut.ac.ir
- دکتر یدالله مهر علیزاده، استاد دانشکده آموزش و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز
mehralizadeh_y@scu.ac.ir
- دکتر ابوالفضل حسینی، مدیر کل دفتر گسترش آموزش عالی، وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری
hassani@modares.ac.ir
- دکتر محمد رضا سعید آبادی، دبیر کل، کمیسیون ملی یونسکو ایران
saeidabadi@irunesco.org
- دکتر محدثه محب حسینی، رییس بخش آموزش، کمیسیون ملی یونسکو ایران
mohebhosseini@irunesco.org
- آقای مهدی نوید، دبیر شورای عالی آموزش و پرورش، وزارت آموزش و پرورش
mahnavid@yahoo.com
- دکتر جعفر توفیقی، استاد دانشگاه تربیت مدرس
towfighi@modares.ac.ir
- دکتر ابوالفضل سعیدی، عضو هیات علمی پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش
saeidi.edu@gmail.com

گزارش نهایی کارگاه آموزشی ملی (تهران - بهمن ماه ۱۳۹۱)

- دکتر مسعود شفیعی، استاد دانشگاه امیر کبیر
mshafiee@aut.ac.ir
- دکتر علی اکبر جلالی، استاد دانشگاه علم و صنعت
drjalali@gmail.com
- دکتر ابراهیم صالحی عمران، استاد دانشگاه مازندران
edpes60@hotmail.com
- دکتر رضا عامری، مشاور وزیر و رئیس بخش تحصیلات تکمیلی جامعه پزشکی و آموزش عمومی وزارت بهداشت و آموزش پزشکی
- خانم فاطمه بزرگ سهرابی، کارشناس طرح، مرکز امور بین الملل و مدارس خارج از کشور وزارت آموزش و پرورش
soheilasohrabi@yahoo.com

متخصصان بین المللی

- یورن اسکوسگارد، مشاور ارشد دبیرخانه امور بین الملل، وزارت آموزش و کودکان
Joern.Skovsgaard@uvm.dk
- جین یانگ، کارشناس ارشد برنامه، موسسه یادگیری مادام العمر یونسکو
Ji.yang@unesco.org
www.unesco.org/uil
- ریکا یوروزو، کارشناس برنامه، موسسه یادگیری مادام العمر یونسکو
r.yorozu@unesco.org
www.unesco.org/uil

گزارش نهایی کارگاه آموزشی ملی (تهران - بهمن ماه ۱۳۹۱)

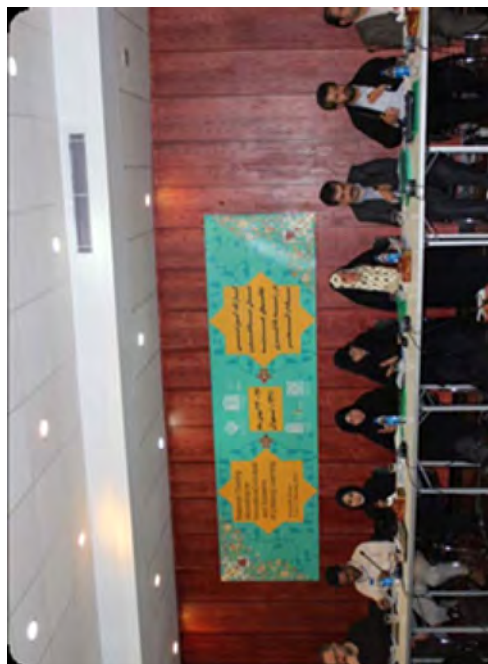
پیوست ۴ : تصاویر

گزارش نهایی کارگاه آموزشی ملی (تهران - بهمن ماه ۱۳۹۱)

سخنرانی تخصصی بورن اسکاوسگارد (دانمارک)

بحث آزاد

سخنرانی تخصصی جین یانگ (مؤسسه یادگیری مادام/العمر بونسکو)

مراسم افتتاحیه

مراسم اختتامیه

ارائه بحث گروهی

بحث های گروهی

بحث های گروهی